

Alternative rurale

FISM DFID

Se editează în cadrul proiectelor de creare a rețelelor de beneficiari FISM în zonele de nord, sud și centru ale Republicii Moldova, finanțate de Fondul de Investiții Sociale din Moldova din grantul oferit de Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și realizate de Centrul Național de Asistență și Informare a Organizațiilor Neguvernamentale CONTACT

Junie 2003

VIZITĂ DE STUDIU

Pîrlița, o localitate performantă

Recent, în comuna Pîrlița, Ungheni, s-a desfășurat prima vizită de studiu din cadrul Proiectului „Crearea rețelei de beneficiari FISM în zona de centru a republicii”, administrat de Fondul de Investiții Sociale din Moldova și implementat de Centrul CONTACT. Comuna a găzduit pe parcursul unei zile 60 de lideri ai organizațiilor neguvernamentale, primari, directori de școli și alți beneficiari ai Proiectului FISM din 41 de localități din nordul și centrul Moldovei.

Vizita de studiu a început la biserică din Pîrlița, reconstruită în 1989 de către creștinii din localitate. Parohul Eleodor Eloi le-a urat bun venit oaspeților, relevând mai multe exemple de colaborare fructuoasă dintre săteni și biserică.

Rolul de ghid și l-a asumat Lud-

mila Uscatu, directoarea Liceului „A. Mateevici” și președinta al ONG „Moștenitorul”. Vizita de studiu a continuat cu o „escapadă” a oaspeților la Gimnaziul „Ion Vatamanu”. Surpriza de aici a fost sala

de lectură, numită „Templul cărților”, dotată cu cele mai noi titluri de carte și reeditări ale clasicii, în care elevii pot lectura în cea mai studioasă atmosferă literatură necesară. Sala a fost dotată grație

unui proiect finanțat de Fundația SOROS și administrat de Centrul CONTACT în cadrul Programului „Dezvoltare Comunitară”.

Urmare în pag.2

FISM în cifre

Pînă la 15 iunie 2003, cu suportul Guvernului, prin intermediul Fondului de Investiții Sociale din Moldova, au fost implementate 325 microproiecte, dintre care 132 sînt școli reparate. 62 de comunități au renovat și construit 110,4 kilometri de drum, 81 de comunități - 509 kilometri de conducte de gaz, 17 comunități - 52,1 kilometri de rețele de aprovizionare cu apă potabilă, iar 15 comunități au implementat microproiecte din domeniul ecologic. În proces de implementare sînt încă 90 de propuneri de microproiect.

Contribuția comunităților colectată de la populație, agenți economici, diferiți sponsori constituie 38 milioane 440 mii 222 lei.

SUMAR

▼ ABC-ul dezvoltării comunitare

pag. 3

▼ Școala din Fundurii Vechi la a doua “zi de naștere”

pag. 4

▼ Un drum pe care ai merge desculț

pag.5

▼ Împreună, merenii pot învinge greul

pag. 6-7

▼ La Viișoara ideile prind viață

pag.8

▼ Сохранять село чистым и красивым – это традиция

pag.10

REȚEAUA BENEFICIARILOR FISM ÎN ZONA DE CENTRU A REPUBLICII

Consiliul consultativ al rețelei la prima ședință

Pe 12 iunie curent, la Centrul CONTACT a avut loc prima ședință de lucru a Consiliului consultativ al proiectului „Crearea rețelei beneficiarilor FISM în zona de centru a republicii”. Proiectul este finanțat de Fondul de Investiții Sociale din Moldova din grantul oferit de Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și implementat de Centrul CONTACT.

Creată prin libera voință a membrilor constituanți, această alianță de asociații, care activează în limitele fostelor județe Chișinău, Orhei, Lăpușna și Ungheni, are drept scop crearea condițiilor pentru dezvoltarea capacităților organizaționale și manageriale ale organizațiilor neguvernamentale ce au aderat la rețea. În consecință, va crește rolul acestora în procesul de dezvoltare durabilă a localităților prin promovarea parteneriatelor sociale la nivel local, schimb de experiență și asistență reciprocă în elaborarea unor proiecte comune.

Cei nouă membri ai Consiliului – primari, lideri ai structurilor economice locale, directori de școli și organizații

neguvernamentale - au examinat un plan de activitate pentru următoarele șase luni. La ședință, membrii Consiliului au semnat Acordul de constituire a rețelei beneficiarilor FISM în zona de centru a republicii și regulamentul de funcționare a acesteia.

Gheorghe Vacarciuc, primarul comunei Javgur, raionul Cimișlia, membru al Consiliului consultativ al rețelei, ne-a declarat că, potrivit regulamentului, alianța respectivă poate colabora cu alte organizații neguvernamentale, instituții publice și private, instituții guvernamenta-

le din țară și din străinătate. Referindu-se la principiile de funcționare a rețelei, Tudor Istrati, primarul comunei Ișnovăț, raionul Criuleni, a spus că vor fi respectate următoarele principii: democrația, transparența, libertatea, egalitatea drepturilor și obligațiilor organizațiilor-membre ale rețelei. Potrivit lui, prin crearea acestei rețele se va contribui la consolidarea sectorului asociativ în raioanele din centrul republicii.

Urmare în pag.2

ACTIVITĂȚI CURENTE

Perspective de extindere

Recent, în incinta Proiectului FISM, s-au întrunit trei grupuri de lucru, alcătuite din reprezentanți ai Cancelariei de Stat, Băncii Mondiale, Agenției Guvernului Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (DFID), Agenției Guvernului Suediei (SIDA), USAID, UNICEF, Fundației Soros, Centrului CONTACT, diferitelor ministere și departamente, ONG-uri, primari din localități rurale și orașe mici - Telenești, Șoldănești, Nisporeni, Criuleni etc.

Atenția participanților la această acțiune a fost focalizată în special asupra experienței acumulate la implementarea microproiectelor prin intermediul FISM și asupra perspectivelor de extindere a Proiectului FISM. Participanții și-au exprimat opiniile vizavi de necesitatea unui asemenea proiect și principalele direcții de activitate la care ar trebui atrasă o atenție sporită: microproiecte rurale și pentru orașe mici.

Grupurile de lucru urmează să se mai întâlnească o dată pentru a face propuneri constructive în ce privește organizarea eficientă a Proiectului.

Planificare strategică la Criva

În perioada 3-6 mai 2003, în satul Criva, raionul Briceni s-a desfășurat un seminar de planificare strategică a dezvoltării comunității, la care au participat peste 20 de lideri comunitari - reprezentanți ai primăriei și consilieri locali, agenți economici, reprezentanți ai ONG-urilor și instituțiilor publice din localitate.

Seminarul i-a avut în calitate de moderatori pe reprezentanții Centrului CONTACT Bălți - Vlad Ghițu și Aliona Plugaru. În cadrul seminarului, prin implicarea nemijlocită a participanților, au fost elaborate patru direcții strategice de dezvoltare a satului: dezvoltarea parteneriatului social prin crearea noilor ONG-uri și activitatea Centrului informațional; dezvoltarea sectorului economic și a turismului rural; îmbunătățirea serviciilor sociale prin dezvoltarea infrastructurii social-economice; protecția mediului ambiant.

Una dintre direcțiile cele mai importante și promițătoare o constituie dezvoltarea turismului rural. Această perspectivă se datorește în mare parte așezării geografice reușite a satului Criva și potențialului turistic deosebit - rutele auto și feroviare internaționale, râul Prut, una dintre cele mai vestite peșteri din această parte a Europei (a opta ca mărime din lume și a treia ca mărime printre peșterile de calcar). Mobilizându-și potențialul uman, comunitatea urmează să-și canalizeze eforturile în această direcție importantă. În viziunea primarului satului, Octavian Ivanov, numai valorificând potențialul turistic și dezvoltând sectorul economic comunitatea va putea să-și rezolve consecvent problemele și să le creeze locuitorilor săi condiții pentru un trai decent. Un rezultat logic al seminarului l-a constituit elaborarea planului strategic de dezvoltare a satului pentru următorii cinci ani și a planului de dezvoltare a localității pentru primul an de activitate. (Vlad GHIȚU)

Dragi cititori, pentru a stabili o legătură mai strânsă, vă rugăm să ne trimiteți doleanțele și sugestiile dvs. vizavi de noile rubrici și subiecte despre care ați vrea să citiți în "Alternative rurale". Așteptăm mesaje la adresa: Chișinău, str. București, 83, Centrul CONTACT, pentru "Alternative rurale"; e-mail: sgavrilita@contact.md

Alternative rurale

Se editează în cadrul proiectelor de creare a rețelelor de beneficiari FISM în zonele de nord, sud și centru ale Republicii Moldova, finanțate de Fondul de Investiții Sociale din Moldova din grantul oferit de Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și realizate de Centrul Național de Asistență și Informare a Organizațiilor Neguvernamentale CONTACT

Buletinul a fost elaborat cu asistența tehnică acordată de Fondul de Investiții Sociale din Moldova

Coordonator de proiect - Vitalie Postu
Responsabil de ediție - Sergiu Gavriliță
Reporteri: Ion Cernei, Rodica Ciorănică,
Natalia Răileanu

Tipar executat la tipografia "Prag-3"
Tiraj: 3000 exemplare, comanda:

VIZITĂ DE STUDIU

Pîrlița, o localitate performantă

Continuare din pag.1

Următorul punct de reper l-a constituit Liceul „A. Mateevici”, reparat acum doi ani cu suportul financiar al Fondului de Investiții din Moldova. Prin intermediul Fondului și al comunității, în lucrările de reparație capitală a instituției au fost investite 585 mii de lei.

După darea în exploatare a liceului, ONG „Moștenitorul” de aici, care și-a asumat responsabilitatea pentru asigurarea durabilității școlii renovate, a beneficiat din partea FISM de 12 seturi de mobilă și de o bibliotecă în valoare de 32 mii de lei. A mai fost pusă în funcțiune o modernă sală de cazane, construită prin intermediul unui proiect de 122 mii de lei, finanțat de asemenea în cadrul Proiectului FISM. Invitaților li s-a comunicat

că, între timp, ONG „Moștenitorul” a încheiat cu FISM și un contract de performanță, în baza căruia elevii au vizitat locurile istorice din Republica Moldova și de peste Prut, s-a îmbogățit fondul de literatură

didactică al liceului, iar pedagogii au beneficiat de diverse cursuri de instruire.

Participanții la vizita de studiu și-au manifestat admirația față de biblioteca liceului, care devine tot mai valoroasă datorită colaborării cu FISM.

Au prezentat interes săptămânalul economico-cultural „Curierul de Pîrlița” și buletinul „Aici și acum”, ambele editate de colectivul de creație al instituției.

Un mare succes al ONG „Moștenitorul” este câștigarea grantului de 7 mii de dolari, prevăzuți pentru incluziunea copiilor cu cerințe educative speciale.

Ultima gazdă a oaspeților comunei a fost SRL „Agrosfera”, condusă de ex-președintele Consiliului județean

Ungheni, Nicanor Buzăvoi. „Agrosfera” este unitatea economică cu cel mai mare potențial industrial din comună și principalul contribuabil la formarea bugetului comunal. În anul trecut, această societate a vărsat în bugetul local jumătate de milion de lei.

Vizita la Pîrlița s-a încheiat în sala de festivități a liceului, unde oaspeților li s-a prezentat un concert de zile mari, ai cărui protagoniști au fost elevii liceului și un grup de lăutari de la casa de cultură. Oaspeții au plecat cu impresii extraordinare de la Pîrlița, apreciind la cel mai înalt nivel realizările înregistrate de comunitate după trei ani de colaborare cu FISM.

Reporter „A.R.”

REȚEAUA BENEFICIARILOR FISM ÎN ZONA DE CENTRU A REPUBLICII

Consiliul consultativ al rețelei la prima ședință

Continuare din pag.1

Maria Vinițchi, președintele ONG „CVIS” și directoarea școlii din Scoreni, Strășeni, de asemenea membră a Consiliului, a precizat că printre obiectivele rețelei figurează stabilirea unor canale sigure de informare și direcționarea fluxului de informații în comunități, promovarea modelelor de succes în soluționarea problemelor de ordin comunitar, consolidarea capacităților ONG în zona de centru, precum și crearea unui for neoficial de discuții pentru ONG-urile din localitățile din centrul republicii.

Veaceslav Lapin, coordonator de proiect, ne-a declarat că rețeaua creată recent se dorește a fi una

viabilă, funcțională și eficientă. Beneficiari ai rețelei pot fi organizații neguvernamentale din comunitățile beneficiare ale

FISM care au implementat și administrat proiecte susținute financiar de Fondul de Investiții Sociale din Moldova. Deocamdată,

în conformitate cu cererile depuse, la rețea au aderat 53 de comunități.

Rodica CIORĂNICĂ

Seminare de promovare

Centrul CONTACT a desfășurat patru acțiuni de promovare a Proiectului „Crearea rețelei beneficiarilor FISM în zona de centru a republicii”.

În cadrul acestor seminare au participat 120 de persoane - primari, viceprimari, directori de școli, președinți ai organizațiilor non-profit din 92 localități din zona de centru a țării.

În urma unei analize a formularelor de evaluare, s-a constatat că o astfel de structură este actuală și binevenită pentru dezvoltarea socio-economică a comunităților rurale, dezvoltarea capacităților manageriale a sectorului asociativ, dezvoltarea fluxului informațional, stabilirea parteneriatelor locale, regionale și internaționale.

Participanții la seminare au menționat că în procesul implementării microproiectelor cu

susținerea Fondului de Investiții Sociale din Moldova au acumulat experiență de administrare a granturilor, organizare a tenderelor, mobilizare a comunității, tehnici de comunicare și negociere, dezvoltare și valorificare a voluntariatului. Astfel, atât reprezentanții administrației publice locale, cât și ai sectorului asociativ manifestă interes pentru activitățile de instruire, schimb de experiență și documentare.

La momentul actual, cererea de aderare la rețeaua beneficiarilor FISM în zona de centru a republicii au semnat-o 53 de asociații obștești. În zonele de nord și sud astfel de rețele și-au demonstrat viabilitatea. Structura respectivă desfășoară o activitate eficientă în domeniul informării, instruirii, consultării a 67 de asociații beneficiare a FISM în zona de nord și 77 în zona de sud a republicii.

ABC-UL DEZVOLTĂRII COMUNITARE

90 de zile în orașul Trandafirilor: Cascadia Behavioral Healthcare

Ludmila MALCOCI,
director de departament, FISM

Cascadia Behavioral este, probabil, una dintre organizațiile non profit, a cărei activitate m-a interesat cel mai mult în timpul aflării mele în Portland. Din câteva considerente. În primul rând, deoarece prestează servicii unui grup de beneficiari specifici: persoane cu restricții funcționale, în particular mentale, persoane ce consumă droguri sau practică jocuri de hazard. În al doilea rând, deoarece Cascadia Behavioral este unul dintre partenerii de bază ai diferitelor organizații neguvernamentale care activează în domeniul construcției locuințelor accesibile pentru păturile vulnerabile. De exemplu, Cascadia implementează în parteneriat cu REACH Community Development un proiect ce ține de asigurarea cu locuințe a boschetarilor, REACH fiind proprietarul casei. Cascadia Behavioral este responsabilă de managementul casei, precum și de implementarea unor programe specifice pentru integrarea socială a acestor persoane, în particular le ajută să-și găsească un loc de muncă.

Serviciile de bază prestate de către Cascadia Behavioral sînt următoarele: intervenție urgentă în condiții de criză, consiliere, management medical, reabilitare psiho-socială a persoanelor dependente de droguri, instruire profesională, socializare și servicii de asigurare cu locuințe în sectoarele public și privat. În timpul programului meu de cercetare am vizitat Centrul de recuperare psiho-socială a persoanelor cu consum excesiv de droguri, precum și câteva case de locuit construite și întreținute de Cascadia Behavioral pentru persoanele vulnerabile.

În continuare, voi încerca să mă opresc în particular la filosofia și principiile de bază ale activității ONG-ului respectiv.

Dar s-o luăm de la început.

Un colac de salvare pentru cei disperăți

Probabil că astfel ar putea fi numită organizația noastră, - au menționat lucrătorii sociali Laurel Oziel și Danica Davis în timpul vizitei mele la Centrul de recuperare psiho-socială a persoanelor dependente de droguri. - Dar... colacul de salvare... sînt ei înșiși. Deoarece succesele noastre și ale individului depind doar de el. Noi facilităm schimbarea atitudinii prin schimbarea atitudinii lui față de viață. Încercăm să-l ajutăm să-și autoidentifice scopurile, obiectivele, resursele lui interioare și externe, să mediteze asupra sensului vieții și problemelor cu care se confruntă.

De obicei, istoria fiecărui client începe de la managerul de caz. Managerul de caz este o persoană cu studii superioare în domeniul asistenței sociale, care cercetează formele de manifestare ale problemei, cauzele apariției acesteia, elaborează recomandări în vederea soluționării problemei și monitorizează schimbările care se referă la cazul dat.

Astfel, de exemplu Laurel Oziel, este prima persoană din oficiu care se întâlnește cu clientul și îl interviuează, încercînd să afle istoria lui (starea familială, rudele, ocupația, condițiile locative, starea sănătății etc.), să identifice originea factorilor care au condus la situația de criză (biopsihosociali, spirituali, culturali etc.), să evalueze riscurile la care poate fi expus clientul, precum și potențialul interior de care dispune acesta pentru recuperare. În caz de necesitate, clientul este supus unui examen medical sau unei evaluări psihosociale.

Apoi urmează lucrul în echipă, care este cel mai dificil și mai complicat. Managerul de caz, psihologul, specialistul în probleme de recuperare a consumatorilor de droguri sau de alcool, discută cazul clientului și determină atît diagnoza problemei lui, cît și măsurile necesare pentru recuperare. Recuperarea în Centru se desfășoară pe parcursul unei perioade de circa 6 luni. Dar, uneori, în funcție de starea clientului, poate dura și mai mult.

Clientul participă la luarea deciziei

Decizia privind recuperarea aparține clientului. Astfel, după stabilirea diagnozei și elaborarea

recomandărilor, clientul este înștiințat despre starea lui, diagnoză, riscuri, potențialul de care dispune și posibilitățile de recuperare. De comun acord cu clientul sînt stabilite scopurile recuperării, activitățile necesare, este elaborat graficul activităților. În fiecare săptămîna, managerul de caz se întâlnește de cîteva ori cu clientul și discută în ce măsură au fost atinse scopurile propuse. Totodată, sînt formulate scopuri noi.

Implicarea activă a clientului în soluționarea problemelor sale conduce nu numai la mărirea gradului lui de responsabilitate, dar și la sporirea încrederii în forțele proprii. Ceea ce de fapt este tocmai cheia succesului. După cum mi-a relatat Danica Davis, 60 la sută din cazuri pot fi considerate soluționate eficient.

Programele de recuperare sînt diferite și depind de necesitățile individuale ale clienților. Oricum, am putea enumera în continuare unele cursuri orientate spre schimbare, cum ar fi:

- ▶ Managementul furiei
- ▶ Cum să soluționăm problemele zilnice
- ▶ Cum să comunicăm
- ▶ Imaginea proprie și stima față de sine
- ▶ Managementul stării de depresie
- ▶ Cum să soluționăm problema locativă etc.

În cadrul cursurilor de recuperare sînt utilizate metode interactive de lucru. Important este ca individul nu numai să asculte, dar și să participe activ la discuții, să încerce să se autoevalueze și să înțeleagă laturile pozitive și negative ale comportamentului său. De exemplu, în cazul cursului ce ține de managementul furiei, clienții sînt implicați în diferite jocuri pe roluri, încearcă să determine în ce măsură ei pot fi expuși iritării, efectuează teste, învață care sînt aspectele pozitive și negative ale furiei, modalitățile sănătoase și nesănătoase de exprimare ale furiei, de ce ei trebuie să posede capacități de manageriere a stării de furie etc.

Destul de interesante sînt cele 12 legi ale furiei, care, cred eu, ar fi de folos și pentru mulți dintre noi să le cunoaștem. Una dintre ele, Legea canalizării emoțiilor, glăsuiește: atunci cînd ești înfuriat, canalizează-ți emoțiile în direcția unor acțiuni

sau gînduri pozitive, de care ai putea beneficia în viitor, cum ar fi, de exemplu, motivația de a schimba ceea ce poate fi schimbat. Sau Legea alegerii, conform căreia furia nu reprezintă o reacție automată. Ea este o alegere, deoarece noi medităm înainte de a deveni furioși. Deci, fiecare dintre noi este în stare să facă o alegere adecvată.

La întrebarea ce îi motivează pe clienți să treacă cursurile de recuperare, Laurel Oziel a menționat că aceasta este o condiție obligatorie pentru a putea primi suport social din partea statului (tichete pentru alimente, subvenții pentru plata spațiului locativ etc.). Unii clienți sînt încurajați de către familiile lor să-și schimbe modul de viață.

Problemele sînt soluționate în complex

De rînd cu cursurile de recuperare, clienții sînt ajutați de către lucrătorii centrului să-și rezolve problemele cotidiene, cum ar fi asigurarea cu spațiu locativ, consilierea în domeniul jurisprudenței, obținerea unor deprinderi profesionale și găsirea unui loc de muncă. Membrii ONG-ului consideră că numai o abordare complexă a cazului poate conduce la o schimbare de valori, atitudine și comportament.

În vederea asigurării cu spațiu locativ a clienților săi, Cascadia Behavioral dispune de un program de construcție a locuințelor. Pînă în prezent, cu suportul și concursul acestei organizații au fost construite mai bine de 600 de locuințe accesibile pentru persoanele cu restricții funcționale mentale.

Tipologia locuințelor este diversă și depinde de necesitățile clienților. Astfel, mai bine de 350 de locuințe sînt destinate persoanelor care, deși au anumite restricții funcționale, totuși își pot purta de grijă. Acestea sînt apartamente situate în blocuri locative sau case individuale administrate de mai mulți locatari. Ultimele sînt foarte asemănătoare cu căminele noastre: odăi separate și spații comune (baie, bucătărie, grădină etc.). Cu o singură deosebire: sînt destul de confortabile și bine amenajate. În cazul acestor clienți, obiectivul general al ONG-ului este de a-i ajuta să conviețuiască cu succes și satisfacție în comunitate.

Celelalte 300 de locuințe sînt

destinate persoanelor cu restricții funcționale mentale severe. Acestea din urmă necesită îngrijire și supraveghere permanentă, iar locuințele poartă un caracter de instituții rezidențiale. Însă chiar și în acest caz se observă tendința de a respecta dreptul clienților la viața privată și de a le oferi cît mai multă securitate, confort și libertate în acțiuni.

Vizitînd unul dintre aceste centre, am constatat că fiecare client locuiește în odaie separată, amenajată după placul său. Clienții dispun de bucătărie comună, unde pot să-și pregătească individual dejunul sau cina (e de menționat că ei sînt asigurați cu mîncare pregătită de către instituție). La fel este și în cazul spălătoriei și uscătoriei.

Instituția este de tip deschis în sensul deplin al cuvîntului. Ceea ce înseamnă că fiecare persoană din exterior are acces liber în clădire, precum și că clienții se pot deplasa în afara clădirii: la magazin, în parc, la policlinică etc. Acțiunile de supraveghere constau mai mult în acordarea ajutorului necesar și la timp în cazul crizelor de boală, precum și în asigurarea permanentă a securității vieții persoanelor date.

Întrebat care este atitudinea comunității față de aceste centre și în ce măsură sînt ele susținute de către populația care locuiește în casele din împrejurimi, Juli Garvey, manager de program la Cascadia Behavioral, mi-a răspuns că, la început, mulți locatari nu prea erau de acord cu construcția acestor case în comunitatea lor. Dar, ONG-ul a lucrat foarte mult cu oamenii din comunitate pentru ca ei să înțeleagă că persoanele acestea nu prezintă nici un risc pentru ei și familia lor. Și comunitatea i-a acceptat. Mai mult decît atît, deseori locatarii din casele vecine lucrează în calitate de voluntari, ajutînd personalul la amenajarea curții, vopsirea locuințelor, contribuind cu bani, haine sau produse alimentare.

Întîlnirile cu managerii de program ai Cascadia Behavioral și vizitele efectuate în centre m-au convins încă o dată de faptul că abordarea complexă, implicarea beneficiarului în luarea deciziilor și soluționarea problemelor proprii, mentoringul permanent al clientului și susținerea comunității sînt momente-cheie de care depinde succesul proiectelor de asistență socială a grupurilor vulnerabile.

PROBLEME DEPĂȘITE

Școala din Fundurii Vechi la a doua "zi de naștere"

La Fundurii Vechi, Glodeni, inițiativa în colaborarea cu Fondul de Investiții Sociale din Moldova a fost a primarului, a unui vânzător de la magazinul din localitate și a intendentului școlii. Cei trei au promovat modalitățile de lucru ale Fondului de la casă la casă și astfel a început această poveste.

Dintre multiplele probleme cu care se confrunta satul la acel moment cea mai gravă era starea deplorabilă a școlii. Aceasta ajunsese o ruină: dușumeaua și geamurile erau putrede, ușile distruse, pereții negri de mușgai și deteriorați din cauza apei care s-a scurs o vreme prin acoperișul avariat etc. În plus, în iarna 2000-2001 școala a funcționat fără a fi încălzită, pentru că se defectaseră cazanele. Astfel, prin decizia comunității, primul microproiect implementat cu suportul FISM în Fundurii Vechi ține de reparația blocului de studii, a sistemului de încălzire a școlii și construcția unei săli de cazane.

Satul a început lucrul cu entuziasm, însă, pe durata realizării microproiectului, au apărut probleme absolut imprevizibile.

În primul rând, a fost foarte greu de învins neîncrederea oamenilor față de această inițiativă. "Am avut mari probleme cu acumularea contribuției, ne povestește Victor Gnatiuc. Satul trebuia să aloce 145 mii de lei din suma totală a proiectului estimat la 890 mii de lei. Fiecare membru al colectivului pedagogic a mers

din casă în casă și le-a explicat oamenilor pentru ce sînt adunați banii și cum urmează să fie cheltuiți. Doar cei care au fost mai conștienți și mai responsabili au contribuit cu cît au putut, pe cînd ceilalți..."

Sătenii care nu au avut bani, dar au dorit să pună și ei umărul la reparația școlii, au oferit produse agricole: porumb, grîu, zahăr etc. Produsele alimentare donate se acumulau la primărie după care erau comercializate, iar banii obținuți – transferați în contul contribuției. Primăria s-a văzut nevoită să apeleze și la ajutorul Consiliului județean, care a alocat în acest scop 38 mii de lei.

La 14 septembrie 2001, au început lucrările de construcție a sălii de cazane pentru școală. În același timp, a demarat și reparația sistemului de încălzire din blocul de studii. Însă, după ce a reparat sistemul de încălzire și a realizat în proporție de 90 la sută construcția sălii de cazane și a rezervoarelor pentru gaz, din motive financiare, firma care executa aceste lucrări a refuzat colaborarea de mai departe, solicitînd rezilierea contractului. După cel de-al doilea tender, a fost angajată SRL "Agent Inter".

"Cînd au aflat această veste proastă, oamenii au devenit și mai neîncredători, povestește Nicolae Odagiu, președintele Asociației părinților și pedagogilor. Unii chiar spuneau că banii au fost furați și că lucrările nu vor mai fi duse la bun sfîrșit. Chiar și acum, după ce am angajat o altă firmă și munca decurge normal, o bună parte din școală fiind renovată,

oamenii sînt încă sceptici. Dar sînt siguri că atunci cînd vor vedea ce s-a făcut, își vor schimba părerea", adaugă Nicolae Odagiu.

"Sînt constructor de cînd mă țin minte, dar o asemenea distrugere nu am mai văzut, ne spune Gheorghe Ivanov, inginerul de șantier. Cînd am venit încoace, școala era deteriorată în proporție de 70 la sută. La început, am zis că nu mă apuc să o reconstruiesc, dar m-au convins colegii." Pentru a reuși să se încadreze în termen, echipa de constructori efectua lucrările de reparație în paralel cu

procesul de studii, sălile de clasă fiind renovate pe rînd, una cîte una.

Potrivit lui Gheorghe Popovici, inspector local responsabil de supravegherea lucrărilor de construcție și reparație, școala din Fundurii Vechi a fost construită cu numeroase încălcări ale normelor de construcție - pereți strîmbi, panouri de beton montate cu spațiu mare între ele, lipsa burlanelor de scurgere a apei, astfel încît suvoaiele de ploaie se scurgeau de pe acoperiș pe pereți, glafurile de la ferestre construite fără a se ține cont de vreo regulă etc. Toate acestea au complicat și

mai mult lucrul constructorilor, susține inspectorul Popovici.

În școală nu a rămas nefolosit nici un metru pătrat. Astfel, încăperile care cîndva serveau ca grupuri sanitare au fost reconstruite și amenajate în alte scopuri. Sălile de clasă arată ca noi, iar cel tîrziu la 27 august curent echipa de constructori intenționează să predea instituția „la cheie”. De fapt, pentru școala din Fundurii Vechi, ziua de 1 septembrie 2003 va fi ca a doua "zi de naștere".

Natalia RĂILEANU

HĂDĂRĂUȚII LA LIMAN

Sobe fără fum într-un cadru modern

Doar cîteva săptămîni mai despart Hădărăuții Ocniței de importantul eveniment în cadrul căruia va fi dată în exploatare rețeaua de gaze naturale - un proiect realizat cu suportul financiar al Fondului de Investiții Sociale din Moldova. După construcția traseului, va începe conectarea individuală, majoritatea locuitorilor avînd posibilitatea să facă acest lucru. La momentul actual, școala și 11 case din Hădărăuți beneficiază deja de gaz.

Hădărăuțenii au fost avantajați de faptul că traseul de

gaz fusese adus pînă la școală de la cel mai apropiat punct de distribuție aflat la o depărtare de trei kilometri. Aceasta s-a întîmplat în 1997, pe timpul guvernului Ciubuc. Fiind originar din Hădărăuți, premierul de atunci nu putea să nu reacționeze la problemele sătenilor și copiilor lor care se chinuiau iarnă de iarnă să studieze într-o școală cu calorifere mai mult reci decît fierbinți. Conducta de gaze naturale a fost construită doar pînă la școală, după schimbarea guvernului gazificarea localității fiind conservată la această etapă.

Abia în 2000 a apărut posibilitatea să se revină la această problemă. La o adunare generală

a comunității, locuitorii Hădărăuților au decis să propună Fondului de Investiții Sociale din Moldova un proiect de construcție a gazoductului și a două săli de cazane pentru încălzirea școlii. Proiectul a fost estimat la circa 659,5 mii de lei, din care 98,9 mii urma să fie contribuția comunității.

Nicolae Bacical, președintele Agenției de implementare și, totodată, președinte al SRL "Merinos", ne-a comunicat că una dintre cele mai mari probleme a fost colectarea în termen a contribuției comunității. Cele 90 mii de lei au fost adunate aproape un an.

În iarna lui 2002 a început implementarea proiectului. În

ciuda dificultăților, la Hădărăuți a fost construit un traseu central de 5,7 kilometri, un traseu de presiune medie de 3,3 kilometri. În același an a fost gazificată școala și au fost conectate la rețeaua de gaze naturale 11 case.

De remarcat că, la finele toamnei trecute, contractorii au instalat pe teritoriul școlii două corturi aduse de la o unitate militară sub care au fost construite, timp de o lună, două săli de cazane. Întrucît pentru încălzirea școlii se consuma o cantitate exagerată de gaz, satul a decis, după o consultație cu inginerii FISM, să construiască cele două săli de cazane economice și foarte moderne. Astfel, școala a intrat în iarnă cu

sistemul de încălzire pus la punct.

Mătușa Alexandra Ciubuc, după ce a văzut cum e să faci focul cu gaze naturale, fără lemne fumegînde și fără cărbuni, zice că dacă i-ar mai rămîne de trăit numai o zi, ar vrea să și-o petreacă lîngă soba fierbinte care de mult nu mai scoate fum.

Oamenii din Hădărăuți, obișnuiți să fie amăgiți din toate părțile, devin tot mai încrezători. Cu conducta de gaze ajunsă la poarta fiecăruia, nu mai au nici o îndoială față de bunele intenții ale celor care acum un an i-au convins să participe la gazificarea localității.

Reporter "A.R."

MÎNDRIA BURLĂCENIULUI

Un drum pe care ai merge desculț

Din Chișinău și pînă la Burlăceni, raionul Cahul, aflat tocmai la sudul sudului Republicii Moldova – drumul este lung și... diferit: pe unde mai cu gropi, pe unde chiar neasfaltat. Mare ne-a fost surpriza cînd, intrînd în Burlăceni, am pășit pe un drum neted, făcut gospodărește, pe care copiii le place să meargă desculți.

Satul a reușit să construiască acest drum cu suportul Fondului de Investiții Sociale din Moldova, cu trei ani în urmă. De fapt, comunitatea din Burlăceni a făcut prima tentativă de a implementa cu suportul FISM un proiect de reparație a drumului central încă în 1998, dar satul nu a putut aduna contribuția. În 1999, noul primar, Petru Nichita, a decis să reia colaborarea cu Fondul. La adunarea generală a satului comunitatea a optat din nou pentru efectuarea reparației drumului, care se afla într-o stare dezastruoasă. De asemenea, în proiect a fost inclusă și reparația gardului din jurul cimitirului.

De fapt, și școala se confrunta cu probleme din cauza acoperișului prin care curgea ploaia, dar fiindcă unul dintre principalii agenți economici ai comunității a promis că va efectua reparația din cont propriu, oamenii nu au mai stat mult pe gînduri. Drumul ce urma să fie reparat avea o lungime totală de 750 de metri.

Suma proiectului a constituit 371 mii de lei, comunitatea urmînd să contribuie cu 40 mii de lei. „Toată lumea dorea să fie reparat drumul și de data aceasta banii au fost adunați repede, fără probleme”, ne povestește Svetlana Gaidarlı, secretara primăriei. Cei mai cointeresați erau, desigur, posesorii de automobile și alte mijloace de transport, aceștia contribuind cu cele mai mari sume. Primăria a oferit în contul contribuției 10 tone de metal care a fost folosit la construcția gardului în jurul cimitirului. Firma „Speranța” din or.

Vulcănești, cîștigătoarea tenderului, a efectuat toate lucrările de reparație în doar o lună de zile – 30 aprilie – 31 mai 2000.

Astăzi, puține localități rurale din Moldova se pot mîndri cu un drum ca cel din Burlăceni. „Pe acest drum circulă toți locuitorii satului și, după ce a fost reparat, toată lumea se poate deplasa cu mult mai ușor și mai repede, afirmă primarul satului Petru Nichita. De fapt, este un bun comun de care se folosesc toți, și cei care au mașină, tractor sau motocicletă, și cei care nu au mijloace de transport”, adaugă el.

Sătenii sînt de aceeași părere. „Sîntem foarte bucuroși și mulțumiți că strada principală a fost reparată, ne spune Ana Burgoci, profesoară. Ar fi foarte bine dacă drumul ar fi construit și mai departe, pe întreaga lungime a satului, pentru că oamenilor care locuiesc în sectoarele mai lăturalnice, le vine foarte greu să se deplaseze. Dar cel mai greu le vine copiilor care merg la școală”, mai spune ea.

„Toată lumea e mulțumită și consideră că s-a făcut un lucru foarte bun și util pentru sat. Dar cei mai „norocoși” sîntem noi, posesorii de automobile”, declară și Sonia Danilova.

Construit cu trei ani în urmă, drumul arată și acum ca nou. Pînă în prezent, primăria s-a străduit să facă tot ce i-a stat în puteri pentru a-i menține durabilitatea: au fost reparate străzile aferente drumului central, șoseaua este curățită în permanență de gunoi și sînt văruiete bordurile. De asemenea, gardul cimitirului este vopsit cu regularitate pentru a nu se deteriora.

„Ne aflăm la mare distanță de capitală și la noi totul ajunge cu mult mai greu. Dorim să facem cît mai multe, pentru că vrem și noi să trăim mai bine, mai civilizată”, ne spune Svetlana Gaidarlı.

Sătenii sînt entuziasmați de colaborarea cu FISM și comunitatea planifică să implementeze noi proiecte.

Natalia RĂILEANU

O ȘCOALĂ PENTRU SECOLUL XXI

La Roghi se muncește fără răgaz

Școala din satul Roghi, raionul Dubăsari, e un șantier animat unde constructorii muncesc fără răgaz. Toată lumea este pe schele, iar femeile din brigada de construcție venită de la Chișinău, de cîteva luni își petrec nopțile într-o sală de clasă. La 1 septembrie școala trebuie să fie dată în exploatare și nu ar exista nici o justificare ca lucrurile să se tîrîgăneze. În ciuda „nodului în papură” căutat cu ațita zel de către funcționarii vamei transnistrene la trecerea materialelor de construcție, lucrările merg înainte.

Povestea satului Roghi, din partea stîngă a Nistrului, este un pic diferită de cea a satelor aflate sub jurisdicția Moldovei. Satul, care mai mulți ani în urmă a acceptat să fie administrat de conducerea de la Tiraspol, se zbate într-o sărăcie lucie. Colhoznicii nu au mai primit bani de zece ani, munca lor fiind remunerată cu 4-5 sute de kg de grîu și 10 litri de ulei pe an. Zilele trecute, președintele colhozului a lichidat și ferma de porci din localitate din cauza că nu avea cu ce hrăni animalele. Fiecărui colhoznic i-a revenit cîte un purceluș. Școala din localitate a rămas singura instituție de aici care se subordonează Chișinăului, deoarece părinții și copiii nu au putut accepta ca studiile să se desfășoare în baza alfabetului chirilic.

Școala din Roghi a fost dată în exploatare în 1993 de către o brigadă de construcție din Transnistria. Construcția acesteia fusese începută încă în 1991 de către două firme de construcții de la Orhei și Criuleni, însă, după război, cînd mai rămăseseră de efectuat ultimele lucrări, administrația transnistreană le-a forțat să părăsească satul. Echipa de constructori care a preluat obiectul, l-a tencuit de mîntuială, în gra-

bă, ardezia prevăzută pentru acoperiș a fost înlocuită cu ruberoid, astfel încît peste cîteva ani ploaia ajungea în sălile de clasă, iar tencuiala a prins să cadă de pe pereți. Toailele nu au funcționat niciodată din cauza lipsei de apă în clădire. Iar în loc de calorifere, noii constructori au instalat niște țevi acoperite cu plăci metalice care nu încălzeau încăperile așa cum ar fi trebuit. Timp de un an, copiii părăseau școala, unul cîte unul, din cauza predării în grafie chirilică. Astfel, după mai multe demersuri ale comunității, instituția a revenit în subordinea Ministerului Educației de la Chișinău, iar satul a rămas sub administrare transnistreană.

În zece ani, școala nouă devenise de nerecunoscut. Lucrările executate necalitativ s-au soldat cu urmări grave asupra condițiilor de studii. Directoarea școlii, Nadejda Didirinschi, a început să caute soluții. În 2001 sătenii au aflat despre posibilitatea de a renova școala cu suportul financiar al Fondului de Investiții Sociale din Moldova. Prin intermediul FISM, pentru reparația capitală a școlii din Roghi au fost investiți 1,3 milioane de lei. De contribuția comunității nici nu putea fi vorba, aceasta fiind alocată de guvernul moldovean.

Din nefericire, firma contractoare „Corna”, a reușit să efectueze din august 2002 pînă la finele anului doar lucrările de demolare, adică numai 6 la sută din volumul lucrărilor. Nereserizitatea acesteia i-a determinat pe membrii Agenției de implementare să rezilieze contractul.

Următorul tender a fost cîștigat de firma „Diasstil” care a instalat un acoperiș modern din țiglă metalică, un nou sistem de încălzire, rețele electrice, rețeaua exterioară pentru gaz și o sală de cazane modernă. Pentru lucrările de reparație în interior, a fost acceptată oferta firmei „Celston”. Aceștia i-au revenit lu-

crările de tîmplărie și pardosire, de finisare interioară și exterioară, executarea pavaului pentru trotuar și a pereului din jurul clădirii, sistemele interior și exterior de aprovizionare cu apă și canalizare, reparația blocului sanitar.

Dna directoare regretă mult că în proiect nu a fost prevăzută și reparația capitală a încăperilor de la parter. Deoarece reparațiile de la etaj au complicat starea de lucruri de la primul nivel, trebuie să se găsească surse și pentru lucrările de aici. Pentru a instala un nou sistem de aprovizionare cu apă, în baza căruia apa va circula de sus în jos, s-a găurit și tavanul sălilor de clasă de la primul nivel. Dar ca să facă o reparație similară cu cea de la etaj, contractorii mai au nevoie de 40 mii de lei, pe care comunitatea nu-i poate găsi.

Probleme serioase au întîlnit firmele contractoare la trecerea peste Nistru a materialelor de construcție. La punctele de control instalate de către administrația tiraspoleană acestora li se solicită să achite taxele vamale. Zilele trecute, pentru o încărcătură în valoare de 2500 de lei, contractorul a fost nevoit să plătească o amendă de 5 mii de lei.

Contractorii sînt însă inventivi și chiar au puterea să facă haz de ne-caz pe seama complicațiilor pe care le înfruntă. Ei știu că în cîteva luni, cu orice preț, școala construită la finele secolului XX va arăta ca în secolul XXI. „În ciuda schelelor puse de-a lungul pereților acesteia, școala este foarte frumoasă de pe acum”, ne spun trecătorii. Celor mai mulți dintre ei nici nu le vine a crede că aceasta se întîmplă în satul lor. De aceea, fiecare sătean, care nu a avut posibilitatea să contribuie financiar la reparația școlii, vine cu o mîndă de ajutor. Iar un ajutor la nevoie nu strică niciodată.

Rodica CIORĂNICĂ

Comuna MERENI, raionul Anenii-Noi

- *Sat răzeșesc cu vechi tradiții, întemeiat în 1474. Una din legende spune că oastea domnitorului Ștefan cel Mare, întorcându-se dintr-o bătălie, a poposit într-o livadă de meri, unde au fost lăsați să se așeze cu traiul câțiva oșteni. Aceștia au și pus bazele satului Mereni.*
- *Primii locuitori ai satului au purtat numele Lungu, Grosu și Crețu.*
- *Astăzi, comuna Mereni este constituită din două sate – Mereni și Petrovca, locuite de 6300 de oameni care se ocupă, în teme, cu agricultura.*
- *59 la sută din locuitorii satului sînt persoane apte de muncă cu vîrsta cuprinsă între 16 și 60 de ani.*
- *În gestiunea sectorului privat sînt 4,5 mii hectare de terenuri agricole.*
- *În comună sînt înregistrați 1 664 agenți economici, inclusiv 1 564 gospodării țărănești, 49 întreprinderi individuale, o societate pe acțiuni și 25 societăți cu răspundere limitată.*
- *Pe teritoriul comunei se află o asociație de economii și împrumut, un centru de medicină, o farmacie, o grădiniță de copii, un liceu teoretic, o școală primară, o casă de cultură, un muzeu, o bibliotecă publică, 17 magazine, un stadion, o sală de sport, două mori, șapte prese de ulei.*
- *Veniturile bugetului local în 2002 au constituit 1,87 milioane de lei.*

Împreună, merenenii

O comună cu un sat mai mare și cu altul mic de tot. Primul, Mereni, are 6300 de locuitori, școală primară, liceu, casă de cultură, teatru, muzeu, biserică, mori, prese de ulei și multe altele fără de care un sat de moldoveni ar fi de neconceput. Cel mic, este cătunul Petrovca – o așezare aciuată la jumătate de kilometru de Mereni în care este un cimitir și patru case pe jumătate dărîmate, locuite de ucrainenii. Oricît de ne semnificativă ar părea această localitate, ea poate fi găsită pe toate hărțile Moldovei elaborate în perioada sovietică.

Încă de pe dealul de deasupra Merenilor se vede că satul o duce bine sau, cel puțin, bineșor. Poate părea doar o impresie de suprafață și totuși... Tot mai mulți gospodari au reușit să dea jos ardezia veche de pe case și să le acopere cu olane cărămizii. Tot mai mulți merenenii își construiesc garduri cochete, trezindu-le vecinilor ambiția de a-i ajunge din urmă. Cei pe care nu-i ajunge buzunarul să-și împodobească gospodăriile pleacă peste hotare să facă bani. Statisticile oficiale arată că din sat sînt plecați vreo 300 de oameni, în realitate însă numărul acestora fiind aproape dublu, fiecare al patrulea matur de aici căutînd posibilități de a munci peste hotarele țării.

Chiar la intrarea în sat funcționează o moară veche de 200 de ani. Este adevărat că proprietarii de acum au construit în jurul ei tot felul de acareturi, astfel încît din exterior nu i se mai simte „arhaismul” ce poate trezi admirație. Dar sătenii ne asigură că s-au păstrat de minune utilajele vechi care nu sînt mai prejos ca cele performante.

Biserica de 100 de ani este mîndria satului și oamenii vorbesc despre ea cu multă pietate și demnitate.

În anii cînd sute de locașe sfinte din Moldova au fost transformate în grajduri, depozite de pesticide sau, pur și simplu, au fost puse sub zăvor, biserica din Mereni a servit pînă la perestroika gorbaciovistă drept muzeu. Cineva a vărut chipurile sfinților de pe pereți și boltă, iar icoanele și alte odore bisericești au dispărut. Lucrurile pe care mai reușiseră enoriașii să le ascundă prin casele lor, au fost aduse înapoi, cînd a fost restaurată biserica. Au fost procurate alte sfeșnice și candelabre. Numai în anul trecut, pentru reparația exterioară a bisericii, enoriașii au dat 80 de mii de lei. Astăzi, în Casa Domnului merenenii intră curați, cu toate gîndurile negre lăsate undeva după poarta ei. Iar părintele Vitalie Șaramet este mai mult decît duhovnicul țaranilor din Mereni. Sfinția sa găsește un cuvînt bun ori de cîte ori satul nu știe cum să procedeze într-o situație mai cu scîrț.

Condiții periculoase

O situație de acest gen s-a conturat în septembrie 2000. Merenenii, care aveau șansa să obțină finanțare pentru realizarea unui proiect de infrastructură socială, nu-și puteau aduna toate forțele la un loc. Pe de o parte, oamenii nu știau ce este prioritar pentru co-

munitate – liceul, drumurile, centrul de sănătate sau reparația apeductului. Iar pe de alta, nu puteau da banul din mînă cu prea multă ușurință, deoarece nu aveau garanția că aceștia vor fi investiți în scopul anunțat.

Pe atunci, era deteriorat și acoperișul școlii primare, și cel al liceului, și al casei de cultură. Era un dezastru în toate clădirile. Subsolvările erau pline cu apă. Sătenii sperau, totuși, că odraslele lor vor avea condiții decente pentru a face carte. Oamenii au hotărît să fie renovat liceul, în special să fie schimbat acoperișul și să se ia măsuri pentru conservarea energiei termice.

Acoperișul plat, din ruberoid ars de soare, nu mai corespundea condițiilor moderne. La căderea ploilor sau o dată cu topirea zăpezii, în lipsa jgheburilor și a țevilor de scurgere, șuvoaiele de apă curgeau pe pereți de la etaj pînă în subsol. Sticla de la geamuri era stricată sau furată. Curentul electric era deconectat din cauza scurtcircuitelor. În subsol, apa care izvora de sub fundamentul clădirii și ploile ce se scurgeau pe lîngă perete, formau băltoace în care te cufundai pînă la genunchi. Era o situație mai mult decît periculoasă, aici fiind instalate transformatoarele de curent electric. Cum nu existau uși și nu se aplicaseră nici alte măsuri de securi-

tate, orice copil putea intra în subsol riscînd să fie electrocutat.

Problemele liceului unesc comunitatea

Directoarea liceului, dna Lidia Crețu, își amintește că, de la primii pași făcuți spre implementarea proiectului, adică din etapa de acumulare a contribuției, oamenii erau informați despre orice pas al Agenției de implementare. Fiecare sătean știa cîți bani s-au adunat pe cont. Listele persoanelor care depuseseră deja contribuția erau afișate la primărie și oricine putea verifica dacă banii săi au ajuns la destinație. Listele erau un stimulent pentru sătenii care nu reușiseră să-și aducă și ei obolul. Transparența a fost un imbold pentru oameni și le-a oferit încrederea că lucrurile sînt pe calea cea dreaptă. Bătrînii au dat cît au putut: important era să participe împreună cu toată lumea la o treabă bună. Profesorii și părinții au depus cîte 100 de lei. Dar au existat și familii care au putut să contribuie cu 300, 500 sau chiar 1000 de lei. Rolul părintelui Vitalie nu a fost mai puțin important la mobilizarea comunității. În fine, mînă de la mînă, sătenii au adunat 65 mii de lei. La aceștia, s-a mai adăugat o donație

► Un grup de membri ai APP „Pro-Mereni studium”

Patru ani de realizări

Acum patru ani, în august 1999, adunarea cetățenilor din Mereni a adoptat un plan de perspectivă a dezvoltării social-economice a satului. Potrivit ex-primarului Victor Grosu, se cerea o mai bună utilizare a proprietății private, crearea locurilor de muncă în instituțiile de învățămînt și cele culturale, îmbunătățirea stării drumurilor, aprovizionarea satului cu apă potabilă, precum și întreprinderea unor acțiuni de salubritate a teritoriului.

Conform acestui plan, fosta administrație locală a reușit să creeze, la finele

anului 1999, o asociație de economii și împrumut. Ceva mai tîrziu, cu suportul primăriei de 46 mii de lei, a fost reparat sistemul de încălzire al grădiniței de copii nr. 2. În anul trecut, imediat după darea în exploatare a liceului, a fost reparat centrul de sănătate, cu suportul financiar de 30 mii dolari al Fondului de Investiții în Sănătate. Comunitatea, în parteneriat cu administrația publică locală, agenții economici și organizațiile neguvernamentale locale a soluționat problema sistemului de

încălzire al școlii primare și cea a asigurării cu apă potabilă. Oamenii au alocat 80 de mii de lei pentru renovarea bisericii. De asemenea, primăria a găsit mijloace financiare pentru reparația unei porțiuni de drum pe o lungime de un kilometru, fiind plantată și o fișie forestieră.

Satul însă nu se oprește aici. În următorii trei ani, comunitatea speră să repare capital școala primară, să construiască o sală de cazane autonomă pentru liceu și să renoveze drumul central al satului.

pot învinge greul

de 65 de mii din partea Consiliului județean. Întrucât până la 145 mii de lei – contribuția pe care trebuia s-o depună comunitatea – mai era, Agenția de implementare a început să caute și alte surse financiare.

Primarul de atunci, Victor Grosu, și directoarea liceului, Lidia Crețu, au bătut la ușile tuturor agențiilor economice originari din Mereni. Unii i-au înțeles, alții nu i-au înțeles și, respectiv, nu i-au ajutat cu nimic. O gospodărie țărănească din localitate a oferit școlii 7 mii de lei, alta - 5 mii de lei. Tot cu 5 mii de lei i-au susținut Asociația „Dionisos Mereni” din satul vecin Merenii Noi. Acestea au fost cele mai mari sume de bani primite de la agenții economice. O mână de ajutor le-a întins sătenilor și Valeriu Oglindă, directorul Clinicii de medicină estetică din Chișinău, originar din Mereni.

Văzînd efortul părinților și al profesorilor, elevilor le-a fost oarecum să admire, de la o parte, truda acestora.

Ei au organizat câteva serate și discoteci, inclusiv campania „Un bănuț pentru școala mea”, depunînd, fiecare, propria contribuție la realizarea microproiectului.

Deși reparația începuse în toamnă, condițiile climaterice nefiind prea tolerante cu constructorii, lucrările nu au fost tergiversate mult timp. Echipa de implementare a fost mereu pe schele, dna directoare verificînd personal cum este realizată fiecare lucrare. A fost nevoie de o cantitate impunătoare de lemn și țiglă metalică. S-a schimbat sticla de la geamuri și s-au instalat câteva uși noi. Eforturile satului n-au fost zadarnice, deoarece copiii au reluat procesul de studii într-un liceu în care li se creaseră toate condițiile pentru învățatură.

„Școala” FISM

Ca rezultat al eforturilor investite în renovare, liceul din Mereni a luat premiul mare, în valoare de trei mii de lei, la concursul anunțat de Consiliul județean pentru cea mai bună școală pregătită către noul an de studiu. FISM a oferit liceului zece seturi de mobilă pentru sălile de clasă, iar Consiliul județean – alte două seturi de mobilă pentru clase și un set pentru cabinetul metodic.

Vladimir Vlas, un locuitor al satului pe l-am întilnit la primărie, ne-a spus că s-a făcut un lucru extraordinar. Copiii săi, elevi la liceu, sînt încîntați de condițiile în care studiază. „Prin intermediul Fondului de Investiții Sociale, satul a primit prima donație importantă pentru comunitatea noastră, bani pe care nu i-am fi adunat poate niciodată cu propriile puteri”.

Pe directoarea Lidia Crețu o găsisem examinînd un teanc de hîrtii pline cu

calculare și schițe tehnice pentru reparația depozitului liceului. Se pricepe să facă aproape tot ce știe un șef de șantier. „Am învățat multe ca manager școlar din colaborarea cu Fondul de Investiții, ne-a spus dumneaei. Știu să administrez instituția cum nici nu bănuiam, am învățat să fac devizuri de cheltuieli... Dacă nu ar fi fost această „școală” a FISM, la Mereni nu s-ar fi întimplat atîtea lucruri frumoase și nu s-ar fi pus bazele unei colaborări atît de fructuoase între membrii comunității. Ne-a uimit faptul că, în urma acestei experiențe, elevii au învățat să nu se teamă de schimbări și să-și poată asuma diverse responsabilități. Ei au propus UNICEF un proiect de susținere a copiilor din familia defavorizate și au obținut 300 de dolari pentru efectuarea unor acțiuni de ajutorare a acestora. A fost procurat echipament și, după ore, se organizează diverse jocuri, meditații, competiții, concerte. Aceste activități s-au transformat într-o tradiție frumoasă, asigurînd continuitatea proiectului prevăzut pentru o perioadă de doar 6 luni.”

Astăzi, lumea din sat zice că s-a făcut un lucru bun și frumos. Mai lipsește un gîrducean în jurul instituției, ca să nu intre toate vitele satului pe terenul verde din jurul liceului. Nu de alta, dar arbuștii și copăceii plantați aici de elevi au fost distruși de vitele sătenilor.

Liceul nu are încălzire autonomă și aceasta este cea mai mare problemă. Actualmente, și liceul, și școala primară sînt încălzite de la o sală de cazane aflată la un kilometru de ele. Multă energie se pierde la transportare și acest sistem și-a demonstrat deja ineficiența. Actuala sală de cazane ar putea încălzi jumătate de sat după nivelul de consum, dar randamentul ei este extrem de mic. Este o problemă a cărei rezolvare necesită destule costuri – circa două sute mii de lei, dar merenienii au demonstrat că-i pot veni de hac oricărei dificultăți. Dacă se adună la o vorbă bună și la un gînd bun.

CADRU ECONOMIC

Businessul mic – o necesitate vitală

Economia locală se află la începutul formării relațiilor de piață, activitatea de bază constituind-o agricultura. Cele 4,5 mii hectare de terenuri cu destinație agricolă sînt gestionate de peste 1,5 mii gospodării țărănești. Afacerile în agricultură se pare însă că nu merg deloc așa cum ar fi fost de așteptat. Gospodăriile agricole se confruntă cu probleme legate de costul exagerat al materialului semincer și săditor, al îngrășămintelor și carburanților, lipsa depozitelor pentru păstrarea producției, uzura tehnicii agricole. Infrastructura locală de afaceri este slab dezvoltată, deși există anumite elemente ce țin de industria de prelucrare și este destul de dezvoltat comerțul.

Această situație a servit drept argument în favoarea elaborării recente a unei strategii de dezvoltare economico-socială a comunei Mereni. Respectiva strategie a fost elaborată în cadrul proiectului „Dezvoltarea businessului rural” finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și implementat prin intermediul

proiectului BIZPRO Moldova. Scopul acestui proiect este efectuarea unei analize complexe a situației actuale a comunei Mereni, elaborarea strategiei nominalizate și acordarea de asistență potențialilor antreprenori în dezvoltarea noilor afaceri.

Strategia prin care urmează să fie pus pe picioare sectorul de afaceri al comunei Mereni a fost elaborată de așa-numitul comitet strategic local format cu asistența oferită de Institutul de cercetări și consultanță în management. Grupul de lucru a chestionat antreprenorii locali și eventuali antreprenori, a creat o bază de date statistice despre nivelul de dezvoltare al comunei, a stabilit acțiunile ce trebuie întreprinse pentru a putea fi realizate obiectivele strategice.

În linii mari, aceste obiective țin de crearea cadrului instituțional necesar dezvoltării economiei, formarea mecanismelor susținerii activității economice, lansarea și dezvoltarea afacerilor în domeniul social, transformarea agriculturii într-un sector profitabil.

► Lidia Crețu, directoarea liceului

O relație de succes

Cu scopul de a asigura durabilitatea lucrărilor realizate la liceu, a fost creată Asociația părinților și pedagogilor „Pro-Mereni studium”.

Valentin Platon, președintele acesteia, ne-a declarat că organizația a întreprins o serie de activități menite să asigure durabilitatea clădirii. APP a susținut școala cu 10 mii de lei din care a fost procurată sticlă pentru geamuri. În anul trecut, asociația a oferit școlii 19 mii de lei pentru reparația pereului din jurul instituției – un strat de piatră și beton turnat în jurul clădirii pentru a împiedica eroziunea solului.

În afară de lucrările de reparație, APP își manifestă interesul și pentru îmbunătățirea procesului educațional. Asociația a semnat un contract de performanță cu FISM, în baza căruia copiii au mers în diverse excursii și au fost procurate materiale didactice și cărți pentru biblioteca liceului. Zilele trecute, președintele asociației a vizitat împreună cu dna directoare filiala de la Chișinău a editurii românești „Polirom” unde au făcut o selecție de literatură didactică în sumă de 4,5 mii de lei. Asociația a mai făcut recent un transfer de 7,5 mii de lei la „Pro-noi” pentru supli-

mentarea fondului de carte al bibliotecii liceului. În plus, membrii asociației și-au asumat, în vara trecută, toate cheltuielile pentru reparația curentă în incinta școlii.

Acum cîțiva ani, nici colectivul didactic, nici părinții, nu și-ar fi imaginat că pot realiza atîtea lucruri în cadrul unei asociații obștești, că ar putea acumula, fără ajutorul statului, surse financiare pe care le-ar investi în beneficiul copiilor lor. Organizația „Pro-Mereni studium” a reușit să obțină încrederea comunității prin transparența activităților întreprinse și prin efectul acestor activități.

INFO rural

HOGINEȘTI

Un proiect de școlarizare pentru șomerii

Un proiect de instruire a tinerilor șomerii urmează să fie implementat în satul Hoginești, Călărași, grație susținerii din partea Agenției de Consultanță și Școlarizare în Agricultură (ACSA).

Primarul de Hoginești, Valentina Munteanu, spune că la procesul de școlarizare vor participa 15 tineri din sat, care urmează să însușească arta confecționării prin împletire a obiectelor artistice.

În scopul selectării consultanților pentru desfășurarea școlarizării, primăria urmează să organizeze o amplă expoziție a meșterilor populari din sat, în cadrul căreia își vor expune lucrările și vestigi olari din Hoginești, a precizat Valentina Munteanu.

ZGURIȚA

A fost deschis un nou magazin agricol

Recent, în satul Zgurița, Drochia, a avut loc deschiderea oficială a magazinului agricol "Victoria".

Această unitate agrocomercială este a doua de acest fel deschisă anul acesta și cea de-a 62-a de la începutul implementării în 2001 în Moldova a proiectului "Agromagazine". În acest an urmează a fi deschise încă 23 de magazine agricole, care vor activa cu sprijinul Corporației americane CNFA și vor beneficia de asistență financiară din partea Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

De serviciile magazinului vor beneficia circa 4000 de producători agricoli din Zgurița și din localitățile învecinate, care îngrijesc de 19 mii de hectare de pământ arabil.

Magazinul va pune la dispoziția țăranilor din zonă o gamă largă de servicii: prelucrarea mecanizată a terenurilor agricole, achiziționarea uneltelor agricole, a semințelor și a materialului săditor, procurarea fertilizanților și a pesticidelor în ambalaje mici. Crescătorii de animale vor putea apela la serviciile unui punct veterinar. Magazinul va oferi și consultații de specialitate gratuite. Totodată, două Asociații de Economii și de Împrumut a Cetățenilor, vor oferi fermierilor cointeresați credite.

CHEIA SUCCESULUI

La Vișoara ideile prind viață

Comuna Vișoara, raionul Edineț, face parte din localitățile care colaborând cu Fonduri de Investiții, au reușit să-și soluționeze unele dintre problemele stringente cu care se confruntau. Cum a reușit Vișoara să devină o comună performantă, aflați din rândurile de mai jos.

"Am aflat despre FISM din mai multe surse, în 1999, ne povestește Rodelia Vasilcov, primar, contabil la Asociația părinților și pedagogilor "Vișoara". Deținând pe atunci funcția de primar, am discutat cu consilierii problemele principale cu care se confrunta satul la acel moment și am decis să ne adresăm la Fond în vederea unei colaborări".

În acea perioadă, Vișoara avea statut de comună, în componența căreia era inclus și satul Bădragii Noi. Au fost organizate adunări generale în ambele sate și, deși își doreau să aibă și apă, și gaz, în ambele localități oamenii au decis că, totuși, problema care pune vîrf la toate este reparația școlilor. La școala din Vișoara nu se făcuse reparație capitală de vreo 70 de ani. În Bădragii Noi blocul principal de studii nu fusese reparat capital de vreo 30 de ani, iar blocul pentru clasele primare - vechi de tocmai 100 de ani - avea acoperișul deteriorat. Astfel, atît locuitorii din Vișoara, cît și cei din Bădragii Noi, au ales să înainteze cîte un proiect de reparație a gimnaziului și, respectiv, a școlii. Pentru reparația gimnaziului din Vișoara în proiect erau prevăzute 210 mii de lei, dintre care 33 de mii erau contribuția comunității. Suma proiectului de reparație a școlii din Bădragii Noi constituia 320

► Școala din Bădragii Noi, comuna Vișoara

mii de lei (pentru că a fost inclusă și reparația acoperișului), 48 de mii urmînd să fie alocați de către sat.

Acumularea contribuției a fost cea mai anevoioasă treabă. Chiar dacă vroiau să realizeze ceva, oamenii zîmbeau pieziș cînd auzeau de colectarea contribuției. În același timp, bugetul local era foarte sărac, fără nici un leu subvenție și primăria nu putea aloca nimic în contul contribuției. "Totuși, am reușit să convingem oamenii și pe unii lideri de gospodărie țărănești care ne-au ajutat cu sume mai mari, povestește Rodelia Vasilcov. De asemenea, ne-au ajutat și foștii absolvenți care acum se află în posturi de conducere. Cei mai receptivi, însă, au fost părinții elevilor".

Au urmat tenderele organizate pentru fiecare proiect aparte și, în primăvara anului 2000, în școlile din ambele localități au început lucrările de reparație. Au fost construite sobe, au fost puse cîte două rînduri de sticlă la gemuri, acestea fiind și reparate.

La gimnaziul din Vișoara au fost schimbate toate ramele exterioare ale ferestrelor, a fost reparată poarta, reconstruit trotuarul etc. De asemenea, în ambele instituții au fost reparate ușile și dușumeaua. La Bădragii Noi, la inițiativa directoarei școlii, Tamara Gișcă, sobele au fost construite într-un mod absolut original: zidite în interiorul pereților și "întoarse" cu gurile în coridor. În acest mod, femeia de serviciu poate menține căldura în clase fără vreun deranj atunci cînd trebuie să pună pe foc. Totodată, ținem să menționăm că, în pofida poziționării lor neobișnuite, sobele creează un aspect estetic plăcut.

Dar, dacă la Vișoara totul a decurs fără mari probleme și la începutul lui septembrie gimnaziul era deja renovat, la Bădragii Noi lucrurile s-au complicat în mod neașteptat. Din cauza unor probleme de ordin intern, firma "Intercont" din Bălți, care efectua lucrările de reparație, a tărăgănat timp de doi ani implementarea proiectului. După mai multe în-

cercări, Asociația părinților și pedagogilor "Aramat" din Bădragii Noi a reziliat contractul cu firma respectivă și a angajat o altă întreprindere. Timp de o lună, firma nou angajată a isprăvit lucrul care mai rămăsese de făcut. Astfel, deși a început la fel ca și la gimnaziul din Vișoara, în primăvara anului 2000, reparația școlii din Bădragii Noi a fost finalizată abia în toamna lui 2002.

Ulterior, gimnaziul din Vișoara a participat la concursul pentru școlile renovate cu suportul FISM ce au atins performanțe în dezvoltarea comunitară, beneficiind de șapte seturi de mobilier școlar nou. Actualmente, în ambele instituții de învățămînt au fost formate clase care activează conform programului educațional "Pas cu pas": la cea din Bădragii Noi - trei clase și la cea din Vișoara - patru.

Comunitatea din Vișoara a semnat un contract de performanță cu FISM în 2002. Acesta include patru compartimente: instruirea profesorilor; organizarea de excursii pentru copii; procurarea echipamentului și a mobilierului sportiv; achiziționarea instrumentelor muzicale.

De notat că, pînă în prezent, contractul respectiv a fost realizat în proporție de circa 50 la sută.

Cu ajutorul USAID-ului, în octombrie 2002, a fost elaborat planul strategic de dezvoltare a comunității pentru următorii cinci ani.

Comunitatea din Vișoara a participat la concursul pentru obținerea unei finanțări din grantul oferit Republicii Moldova de către guvernul Japoniei. A fost un concurs foarte dur și foarte riguros, consideră Rodelia Vasilcov.

De asemenea, trebuie să menționăm că ONG „Vișoara” a cîștigat statutul de Centru Comunitar în rețeaua de beneficiari FISM din nordul republicii în urma concursului organizat în cadrul Programului "Dezvoltare Comunitară".

Natalia RĂILEANU

СПЛОЧЕННОЕ СООБЩЕСТВО

Эти дороги продержатся долго...

Как говорит и само название, село Валя Пержей (Тараклийского района) - в переводе с румынского языка "валя" означает "долина" - расположено в долине, между двумя холмами. Несмотря на крутые склоны, село раскинулось на обоих холмах, и теперь люди продолжают строить дома уже на самой их вершине. Но, при таком расположении, уже много лет подряд село сталкивается с проблемой плохих дорог. Оттого что склон очень крутой, улицы постоянно смывает потоками воды и камней и те из них, которые в 1976 году были асфальтированы, очень быстро разрушились. С 1976 года только иногда проводился ямочный ремонт дорог. Самый наглядный тому пример - дорога, которая ведет к лицей.

Но так как разрешить этот больной вопрос собственными силами и средствами село было не в силах, решили обратиться за помощью к Фонду Социальных Инвестиций Молдовы (ФСИМ).

В 2001 году, на всеобщем собрании села люди определили, что самым важным для них является строительство и ремонт дорог. Выбрали две улицы: одна, которая соединяет две главные улицы и вторая - дорога, которая ведет к кладбищу. Длина первой улицы составляет 250 м и выбрали именно ее, потому что по ней курсирует автобус, который доставляет детей в детский сад, и этот участок дороги самый разрушенный и опасный. Дорогу же к кладбищу (200 м) решили построить, потому что по ней очень трудно до него добраться, особенно в дождливую погоду и в зимнюю пору.

Общая стоимость проекта составила 417 тыс. лей, из которых 62 тыс. лей - контрибуция села. Благодаря продолжительному сотрудничеству местных органов с ФСИМ, проблем с сбором контрибуции не возникло. Сотрудники ФСИМ уже не раз бывали в Валя Пержей, разговаривали с сельчанами и когда началось внедрение проекта по ремонту дорог люди уже знали методы работы фонда. "Люди сразу поняли, что и как, хотя это был первый проект, который мы проводили при поддержке ФСИМ", рассказывает примар села Валя Пержей, Петр Шевченко. Его поддерживает Алена Куртева, один из членов местной общественной организации "Роман", в которую объединились инициаторы проекта: "Жители села понимают необходимость того, что нужно что-то делать и принимают в проекте активное участие. Собственными силами намного тяжелее, и нужно воспользоваться

возможностью, которую нам предоставляет ФСИМ".

По словам примара, сельчане согласны, чтобы контрибуция с их стороны составляла 30, 40, пусть даже 50%, лишь бы сделать дороги и водопровод.

В тендере участвовали 4 фирмы. Конкурс выиграла тараклийская организация АО "Шанс", которая и построила дороги. Чтобы в дальнейшем предотвратить быстрое разрушение дорог, их решили построить из бетонных дорожных плит. По оценкам специалистов, бетонные плиты намного надежнее и "выносливее"

обыкновенного асфальта, который смывается водой и разрушается быстрее, особенно при крутом склоне. Теперь, глядя на заново построенные улицы, сельчане говорят: "Эта дорога продержится долго".

Теперь сообщество планирует построить и отремонтировать и другие улицы села. Одна из первых в списке - улица, что ведет к лицей - крутая, разбитая колея. К тому же, в плане развития сообщества на следующие пять лет строительство и ремонт дорог одно из приоритетных направлений - эта проблема отмечена пер-

вой в списке.

В то же время, не оставлены в стороне и остальные сферы в жизни села. Так, благодаря тому, что местные органы проявили заботу о школе, в следующем 2002 году местный лицей выиграл в конкурсе, организованном ФСИМ, девять комплектов мебели на общую сумму 48 тыс. 650 лей. Этим 135 парт и 270 стульев хватило на то, чтобы полностью укомплектовать школу. Новая мебель появилась как нельзя кстати, потому что с 1974 года, когда школа была сдана в эксплуатацию, парты и стулья ни разу не меняли. "В этом есть, конечно, и заслуга родительского комитета, считает Алена Куртева. Родители очень активно участвуют в хозяйственных делах школы, так как им не все равно в каких условиях учатся их дети", говорит она.

В принципе, в Валя Пержей все слои населения активны. В селе действуют 11 неправительственных организаций: Детская адвокатская коллегия, Детский совет детей и молодежи, Ассоциация женщин Валя Пержей "Юнона", Центр социальной поддержки молодежи "М-Клуб", Совет ветеранов, Общество инвалидов и др. В этом году молодежная организация "М-Клуб" выиграла (в конкурсе организованном Центром КОНТАКТ) проект по открытию в Валя Пержей информационного центра с многозначным названием - "Вместе". "Цель нашего проекта - это объединить все организации, которые есть в селе и вместе начать работать, рассказывает Алена Куртева, которая является и председателем молодежной организации "М-Клуб". Мы хотим помочь друг другу и совместно способствовать развитию нашего сообщества".

Наталья РЭЙЛЯНУ

INFO rural

PÎRJOLTENI

Școală cu o nouă înfățișare

Școala medie din satul Pîrjolteni, Călărași, a căpătat de curînd un nou aspect. Aici a fost reconstruită și reamenajată clădirea instituției, sala pentru sport, cantina și fîntîna din curte.

Ion Negru, ex-șef al fostei Direcții județene de învățămînt Ungheni, spune că, în plus, la finanțarea obținută din partea Fondului de Investiții Sociale din Moldova, au fost atrase mijloace bănești și materiale de construcție ale unor sponsori și ale primăriei locale. Aceasta a permis și reutilizarea sălii de cazane a școlii, datorită căreia vor fi asigurate niște condiții de studii mult mai bune decît pînă acum, în perioada de iarnă.

CHIȚCANI

Promoția anului 1978 revine la izvoare

Promoția anului 1978 a școlii din Chițcani, Telenești, a decis să repare din contribuțiile proprii o fîntînă părăsită, situată la intrarea în sat.

Absolvenții promoției '78 au luat această decizie în cadrul unui bal de absolvire, care a avut loc recent la Chițcani. S-au depănat amintiri despre anii de școală, despre momentele frumoase din viața fiecăruia. Și dacă unii și-au realizat mai mult sau mai puțin din visele de atunci, bucuria revederii cu școala a demonstrat că nu s-au pierdut elementele de bază ale educației pe care discipolii acestei școli le-au luat de la profesori.

Drept dovadă a buneii creșteri, promoția '78 a decis să repare capital și să dea în folosință pînă la începutul anului școlar 2003-2004 fîntîna de la marginea satului.

„Această fîntînă ne va face să ne întîlnim mai des pe parcursul verilor, potolind și setea trecătorilor, dar servind și drept exemplu demn de urmat de către alte promoții atît din satul Chițcani, cît și din localitățile învecinate”, au remarcat foștii absolvenți.

БЛАГОУСТРОЙСТВО ТЕРРИТОРИИ

Сохранять село чистым и красивым – это традиция

В Молдове уже три года подряд проводится республиканский конкурс “Самый благоустроенный, чистый и зеленый населенный пункт”. И вот уже два раза самым благоустроенным, чистым и зеленым было признано село Кортен, Тараклийского района. Причем, важно отметить, что село Кортен только два раза и участвовало в конкурсе – в 2000 и 2002 годах. В чем же кроется секрет успеха этого болгарского (по национальности жителей) села, и чем объясняется постоянство выигрыша? Собственно, ничем особенным. Просто здесь традиция такая – сохранять и приумножать то, что досталось от предшественников.

Еще когда впервые решили участвовать в конкурсе, жители Кортен были уверены, что первое место достанется им. Поче-

дый день и час. По словам примара, в селе такое состояние дел складывалось традиционно, с давних пор. “По весне мы постоянно проводим месячники наведения санитарного порядка и озеленения, рассказывает он. К тому же, каждый месяц у нас есть специальные санитарные дни, когда люди вывозят мусор из села”. Агрофирма “Кортен”, с которой примэрия тесно сотрудничает, предоставляет каждому двору прицеп для вывозки мусора. Эти услуги оплачивает примэрия.

В общем-то в Кортене почти вся социальная инфраструктура финансируется в основном Агрофирмой “Кортен”, которая является главным экономическим агентом в этом населенном пункте. Примар Н. Гургура считает, что очень тесные отношения, которые существуют между Агрофирмой и примэрией позволяют решать многие вопросы намного быстрее и успешнее чем в других селах. “Нет противостояния, а есть понимание общей цели, что даже в этих сложных экономи-

и ресторан... Все здания удачно расположены, а местность оформлена со вкусом. И все это сделали не нынешние власти Кортен или сельчане, а их предшественники. Розы около примэрии завозили еще много лет назад из разных стран, начиная от Украины и заканчивая Болгарией. А декоративный, оригинально задуманный забор перед примэрией был сделан давно собственными силами сельчан.

Как ни странно, в Кортене все главные улицы в отличном состоянии. Каждый год местные органы проводят ямочный ремонт и благоустройство дорог. В этих целях тратится до 30 тыс. лей. Но примэрия не оставляет без внимания и остальные дорожные пути. В этом году планируется завершить ремонт объездной дороги, начатый в прошлом году. По этой трассе предполагается запустить весь грузовой автотранспорт – в целях безопасности дорожного движения, так как на центральных улицах расположены и детские садики, и лицей. Также, в ближайшее время примэрия намерена купить краску и сделать разметку пешеходных переходов. “Конечно, это придаст немного эстетичности улицам, но в первую очередь это делается в целях безопасности пешеходов, то есть опять же для людей”, говорит примар.

Стоит отметить, что поддержка чистоты и благоустройства села не такое уж дешевое удовольствие. Только вывоз мусора со всего села обходится местной администрации в 25-30 тыс. лей в год. В целом же на благоустройство села ежегодно примэрия тратит 150-200 тыс. лей.

Николай Гургуров отметил что те 20 тыс. лей которые село по-

лучило в качестве приза за победу в третьем выпуске конкурса “Самый благоустроенный, чистый и зеленый населенный пункт” (за 2002 год), местная администрация направит конечно же на благоустройство Кортена. А вот озеленение проведут уже собственными силами, как это делали и до сих пор. Достаточно сказать, что за последние два года сельчане посадили 25 гектаров леса – существенный вклад для озеленения юга Молдовы.

Главная заслуга жителей села Кортен заключается в том, что они ничего не делают специально, для конкурсов. Все их усилия направлены на обеспечение собственного благополучия, поэтому и преуспевают во всем. Также, здесь никогда не забывают, что для того чтобы добиться хороших результатов дети должны учиться в хороших условиях. Усилиями местной администрации школа постоянно поддерживается в хорошем состоянии. В результате, в прошлом году школа выиг-

рала в конкурсе организованном Фондом Социальных Инвестиций Молдовы новую мебель. Ее хватило на то чтобы обеспечить 62% учеников новыми партами и стульями. В детском саду уже с трех лет дети могут учить родной болгарский и румынский язык.

Жители Кортена считают что важен не только внешний вид села, и поэтому пекутся чтобы и внутри каждый дом и каждое здание выглядели такими же красивыми и ухоженными, как и снаружи. В этом году провели внешний ремонт дома культуры, но сейчас уже думают сделать и внутренний. На следующий год планируется провести ремонт этнографического музея и благоустройство близлежащей территории. Также, примар надеется, что до 15 августа этого года будет завершен ремонт сельского храма.

В общем, в село Кортен работа никогда не кончается – как у настоящих хозяйственных людей.

Наталья РЭЙЛЯНУ

му была такая уверенность? Потому что, как считает примар села Николай Гургуров, в отличии от остальных населенных пунктов Молдовы, в Кортен много социальных проблем практически сняты с повестки дня, то есть – решены. “Хотя есть много прекрасных молдавских сел, говорит Николай Гургуров, их трагедия заключается в том, что в ходе проведения реформ на каком-то этапе верх взял радикализм, в результате чего в этих селах был разрушен потенциал накопленный за десятилетия, а социальная структура пришла в упадок или практически исчезла как таковая”.

Чистые улицы, красивые дома, клумбы цветов возле каждого ворот... В селе Кортен все как было специально обустроено и приотвено, словно ждут гостей каж-

ческих условиях надо что-то сделать для людей”, говорит он. Да и люди сами понимают это и стараются поддерживать чистоту, красоту и процветание родного села. Условия, в которых живут жители села Кортен и впрямь вызывают зависть соседних сел. Село газифицировано, есть централизованная подача воды (примерно 40% сельчан имеют дома баню), все улицы заасфальтированы и многое другое.

В центре Кортен расположен как бы мини-городок – это самая красивая часть села. Здесь находятся почти все самые важные социальные учреждения: примэрия, дом культуры, служба быта (которое предоставляет более 30-ти видов услуг), центр здоровья (который на днях будет официально открыт), а также храм, этнографический музей, гостиница

“ALTER EGO” DIN CĂUȘENI

O instituție fără sîrmă ghimpată

La 27 iunie, la Căușeni a avut loc deschiderea oficială a Centrului pentru reabilitarea socială a copiilor „Alter ego”. Finanțat prin intermediul Fondului de Investiții Sociale din Moldova, centrul este o instituție inedită pentru Moldova. Aici vor găsi înțelegere, educație și condiții normale de viață copiii respinși de societate, aflați la un pas de crimă sau care au și devenit niște mici delincvenți. Cuvîntul „infractor” este exclus intenționat din denumirea Centrului pentru reabilitarea socială a copiilor. Mizînd pe o nouă abordare a problemei minorilor proveniți din familii de delincvenți, bolnavi psihic, alcoolici sau foști deținuți, conducerea centrului promovează ideea unei noi atitudini, neașteptat de caldă și familiară, față de copiii și adolescenții de 9-17 ani aflați în situație de risc.

Situație alarmantă

Ideea fondării unui centru care ar preveni criminalitatea juvenilă este una mai veche la Căușeni. După 11 ani de activitate în funcția de inspector pentru minori, actualul șef al poliției municipale Căușeni, Pavel Razumas, a ajuns să constituie un portret de ansamblu cu totul alarmant al minorilor din municipiu.

Potrivit șefului poliției, tot el și șef al Agenției de implementare a proiectului „Alter ego”, în municipiu au reședință permanentă șapte mii de copii, dintre care circa două mii se nasc și viețuiesc în condiții critice. În Căușeni există aproximativ 350 de familii care reproduc potențialii delincvenți. Anual, 150 de copii se manifestă în mod antisocial, circa 50 dintre ei fiind luați în evidența poliției. 9-10 dintre aceștia apar în judecată pe banca acuzaților, 1-2 sînt lipsiți de libertate din cauza crimelor pe care le comit în virtutea circumstanțelor și condițiilor create în familiile lor. Ceilalți, avantajăți de faptul că vîrsta nu permite să fie privați de libertate, revin în mediul care stimulează criminalitatea. Or, pînă acum, prin activitatea sa poliția nu a reușit să înlăture factorii care favorizează manifestările antisociale ale minorilor. În cele mai bune cazuri, aceștia erau trimiși în instituțiile cu regim special. Dar izolatoarele de detenție nu corectează comportamentul minorilor. Pentru copiii de 11-14 ani școlile de reeducare nu erau funcționale. Aici, ei își extindeau cercul de cunoștințe și la întoarcere reliau o activitate criminală în cadrul unor rețele mult mai periculoase și mai instruite decît la început. S-a constatat deja că sîrma ghimpată îi strică pe „prizonierii” săi și mai mult și le trezește dorința de a-și lua revanșa și a se

răzbuna pe societatea care i-a creat așa.

Aceasta fiind situația la Căușeni, un grup de persoane, constituit din șeful poliției, psihologi și pedagogi, au sesizat în legătură cu problema în cauză administrația publică locală. Primăria i-a susținut în ideea de a crea un centru pentru reabilitarea socială a copiilor în situație de risc, însă nu dispunea de surse financiare pentru realizarea unui proiect de asemenea amploare. Tot ce putea oferi administrația publică locală, era un bloc al grădiniței nr. 1 din centrul orașului. Acesta însă trebuia renovat, asigurat cu apă și canalizare, dotat cu grupuri sanitare și mobilat.

În căutarea unor finanțatori, grupul de inițiativă a ajuns la Fondul de Investiții Sociale din Moldova. Lucrările de reparație, mobilarea și utilizarea clădirii au fost estimate la 60 mii de dolari. Comunitatea trebuia să contribuie cu 3 la sută din sumă, ceea ce însemna pe atunci cam 21 mii de lei.

Centrul „Alter ego” și-a început activitatea încă acum un an și jumătate, chiar dacă nu a dispus de un sediu

► Pavel Razumas

în care și-ar fi putut realiza scopurile. În acest interval de timp, colaboratorii săi au participat la diverse seminare de instruire, au întreprins o vizită de studiu în Lituania, unde au văzut cum funcționează centrele similare de acolo. Fundația suedeză „Zenit International” a oferit instruire angajaților centrului. Actualmente, atractivul bloc al grădiniței utilat cu săli de baie, grupuri sanitare, săli de agrement și de studii, dotat cu o sală de cazane modernă și teren de sport, vrea să țină locul unei școli speciale izolată de societate printr-un gard de cîțiva metri și sîrmă ghimpată – instituție care și-a demonstrat ineficiența prin repulsia și neîncrederea copiilor față de ea.

Ana Șchiopu, directoarea Centrului „Alter ego”, își amintește că, inițial, ca să obțină susținerea comunității, a fost nevoie de multă toleranță și putere de convingere. Afît cetățenii de rînd ai Căușenilor, cît și consilierii locali, erau speriați de ideea că în preajma grădiniței va funcționa un centru de zi pentru copiii delincvenți, adică pentru potențialii infractori. Consiliul local era deranjat și de faptul că va tre-

bui să identifice surse suplimentare pentru întreținerea centrului, adică pentru alimentație, salarizare și diverse servicii.

Zidul de gheață dintre părinți și copii

Pavel Razumas declară că diferența dintre un centru de zi, cum este cel de la Căușeni, și un izolator cu regim special este uriașă. Șeful poliției consideră că minorii pot fi educați și reintegrați în societate prin alte metode decît cele cunoscute. Primul avantaj al Centrului „Alter ego” este că serile copiii vor reveni în familiile lor. Excepție de la regulă vor face doar minorii care nu au familie. Deci, centrul nu este pe departe o instituție cu regim de detenție. Copiii vor merge la școlile din oraș, își vor pregăti temele la centru, vor avea activități sportive și creative, altfel spus, își vor forma aici personalitatea. Potrivit unui stereotip de gîndire, un copil al străzii nu poate fi reeducat și reintegrat în societate. Pentru a infirma această idee, pedagogii sociali și psihologii centrului vor lucra individual cu fiecare copil, ca să poată constata și înlătura factorii ce influențează și stimulează criminalitatea juvenilă. În paralel, se va merge în familie, se vor stabili cauzele ce duc la dezmembrarea acesteia și se va încerca o restabilire a relațiilor copil-părinte, copil-profesor etc. „Deoarece copiii din grupul-țintă și-au petrecut în stradă anii de pînă acum, între ei și familie a crescut un zid de gheață, o barieră în comunicare, aparent – de neînlăturat. Noi trebuie să topim acest zid”, constată Pavel Razumas.

Ionel este unul dintre cei mai criminalizați copii în Căușeni. La cei 13 ani ai săi, suferă de retard mental mediu. Mama a decedat pe cînd băiatul avea 6 ani, iar tatăl – acum o lună. A rămas orfan și a fost plasat în școala specială din Pope-

asca de unde a fugit de nenumărate ori. Nu a avut niciodată măcar un pătuc al său. Împreună cu tatăl său, au locuit într-o odaie de cămin, al cărei mobilier se rezuma la un pat pe care dormea capul familiei. Toate nopțile sale „din familie”, copilul și le-a petrecut pe o haină aruncată la podea. Nici pomină de mîncare caldă sau de baie și atunci cînd, pentru prima dată, angajații centrului l-au dus la spitalul din comunitate ca să-i facă un duș fierbinte, copilul a rămas năucit. Nu i se mai „întîmplase” așa ceva niciodată. Acum, cînd Centrul și-a deschis ușile, Ionel va avea posibilitatea să facă baie zilnic.

Aici va exista și un dormitor pentru opt copii care nu au unde se întoarce serile, pentru cei care nu au o familie care să-i aștepte în jurul unei mămăligi seci, dar acasă. Și pentru

Angelica, o fată stresată de 13 ani, centrul va deveni peste cîteva zile casa ei. Acum o lună, împreună cu sora mai mare, aceasta și-a strangulat tatăl beat care le agresase și abuzase de ele toată viața...

În perioada cît centrul a activat într-o încăpere micuță din clădirea Poliției municipale Căușeni, beneficiarii au participat la o serie de manifestații festive și acțiuni culturale. Părinții și copiii recunosc utilitatea acestei instituții și vin aici. Ei simt atitudinea pozitivă a angajaților și aceasta îi ajută să fie altfel. Căușeniul a găsit o soluție pentru copiii stresați de stradă, familie și de societatea care nu le-a întins niciodată mîna. Schimbarea de atitudine va reduce, cu certitudine, din viciile acestei societăți, iar oamenii se vor putea uita altfel unii la alții.

Rodica CIORĂNICĂ

La Chișinău a fost deschis Centrul comunitar “Casa Speranței”

Recent, la Chișinău s-a deschis Centrul comunitar “Casa Speranței”. Acesta este unul dintre cele 23 de centre ce prestează servicii sociale de alternativă pentru copiii în situație de risc create cu suportul Guvernului Republicii Moldova prin intermediul Fondului de Investiții Sociale din Moldova. Costul total al microproiectului este de circa 565 mii lei, inclusiv peste 300 mii lei din grantul oferit de Guvernul Suediei, circa 150 mii lei – din contribuția Guvernului Republicii Moldova, iar 91 mii 458 lei – din contribuția municipiului Chișinău. Din aceste surse a fost reparat și readaptat spațiul oferit centrului de către Direcția municipală pentru protecția drepturilor copilului, a fost procurat mobilierul și echipamentul necesar. “Casa Speranței” este un centru de zi, ce va presta servicii de resocializare și reabilitare a copiilor surzi. De serviciile lui vor beneficia copii surzi și hipoacuzici din municipiul Chișinău și copii din familiile socialmente vulnerabile din cartierul Botanica, unde este situat centrul respectiv. Eforturile personalului vor fi orientate spre reintegrarea socială a copiilor și tinerilor cu deficiențe auditive, reabilitarea lor auditiv-verbală, prevenirea instituționalizării, păstrarea integrității familiilor din care provin acești copii, organizarea activităților comune pentru copiii surzi și hipoacuzici și celelalte categorii de copii. De asemenea, vor fi acordate consultații psiho-sociale, psiho-pedagogice și juridice. Familiile beneficiarilor vor fi ajutate să depășească situațiile de criză, o mare atenție acordîndu-se și sensibilizării comunității la problemele copiilor cu deficiențe auditive.

Centrul CONTACT ANUNȚĂ

Programul de instruire continuă

Centrul Național de Informare și Asistență pentru ONG-uri CONTACT anunță Programul de instruire continuă pentru reprezentanții organizațiilor neguvernamentale și ai grupurilor de inițiativă. Programul de instruire continuă derivă direct din misiunea Centrului CONTACT care se concretizează în sprijinirea sectorului asociativ prin oferirea de servicii de instruire, consultanță și informare.

Scopul programului este de a contribui la sporirea eficienței activității ONG-urilor și, implicit, creșterea calității prestației lor în contextul societății. Instruirea membrilor asociațiilor în diverse aspecte ale managementului asociativ devine un imperativ în condițiile creșterii permanente a numărului de organizații, membrii cărora nu au o pregătire necesară în domeniul managementului asociativ, fapt ce produce deficiențe în activitate și, chiar, deseori împiedică la dezvoltarea normală a organizațiilor.

Programul presupune promovarea activităților de training. La seminare pot participa membrii organizațiilor neguvernamentale care dovedesc apartenența la o organizație. La seminarele privind cadrul legislativ și înregistrarea unei organizații neguvernamentale pot să participe și persoane care nu sînt încadrate într-o asociație.

Frecvența seminarelor în programul Instruire continuă va fi de cîte unul pe săptămînă. În cazul cererii sporite este posibilă o creștere a numărului de seminare. Numărul de participanți nu va depăși 25 de persoane.

Pe parcursul anului 2003, Centrul CONTACT va promova seminare în următoarele domenii:

- Cadrul legislativ și înregistrarea unei organizații neguvernamentale
- Scrierea propunerii de finanțare
- Colectare de fonduri
- Managementul resurselor umane
- Managementul voluntarilor
- Planificare strategică
- Managementul organizației

Pentru informații suplimentare contactați-ne la:
or. Chișinău, str. București, 83; tel. 23-39-47, 23-39-48.

Direcția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (DDC), parte integrantă a Departamentului Federal al Afacerilor Externe al Elveției, Biroul de la Chișinău, anunță lansarea Programului de Granturi Mici pentru ONG-uri pentru anul 2003 în Moldova.

Scopul programului este de a promova dezvoltarea societății civile în Republica Moldova prin acordarea suportului ONG-urilor din Moldova ale căror activități contribuie în mod direct la îmbunătățirea condițiilor de trai a celor mai vulnerabile și defavorizate segmente ale societății.

Programul de Granturi Mici este o competiție deschisă pentru ONG-urile din Republica Moldova, înregistrate oficial și active în domeniul social, care își desfășoară activitatea în localitățile rurale și defavorizate. ONG-urile selectate vor beneficia de granturi mici pentru a fi susținute la nivel de proiect (finanțarea activităților proiectului) și la nivel organizațional (asistență tehnică și instruire). Mărimea granturilor variază între 3'000 și 15'000 dolari SUA. Durata maximă a proiectului este de 12 luni. Suma totală disponibilă pentru granturi este de 125'000 dolari SUA.

Programul este desfășurat în parteneriat cu ONG-ul CAMIB care acordă suport administrativ și asistență tehnică. Biroul DDC în Moldova a lansat Programul de Granturi mici pentru ONG-uri în 2001. Pe parcursul a două etape, 18 ONG-uri au beneficiat de granturi în suma totală de 202'884 dolari SUA.

Informații adiționale pot fi obținute de pe pagina web a DDC: www.sdc.md.

Aveți șansa reală de a câștiga mobilier școlar sau inventar sportiv!

ATENȚIE CONCURS!

Guvernul Republicii Moldova anunță un concurs pentru localitățile rurale, care au beneficiat de suport financiar din partea Fondului de Investiții Sociale din Moldova (FISM).

Învingătorii concursului – **satele cu teritoriul școlii cel mai bine amenajat** - vor beneficia de pînă la 10 seturi de mobilier școlar sau de un set de inventar sportiv la costul respectiv.

Formularele de aplicare pot fi solicitate la direcțiile de învățămînt din teritoriu sau la oficiul FISM începînd cu 15 iunie curent.

Termenul de prezentare a formularelor completate la direcțiile menționate - **1 septembrie 2003**.
Concursul se desfășoară cu asistența FISM.

Adresa FISM: or.Chișinău, bd.Ștefan cel Mare, 124..Relații suplimentare la telefonul din Chișinău 27-27-00.

PROGRAMUL CANADIAN PENTRU INIȚIATIVE LOCALE

1. SCOPURI ȘI OBIECTIVE

Scopul programului canadian pentru inițiative locale (Canada Fund-CF) este de a sprijini dezvoltarea unei societăți civile puternice, viabile și pluraliste în contextul economiei de piață, prin facilitarea participării active a grupurilor și organizațiilor voluntare non-profit în procesul reformei sociale, economice și politice.

2. PRIORITĂȚILE PE ȚĂRI. MOLDOVA

- Sprijinirea dezvoltării capacității ONG-urilor;
- Sprijinirea dezvoltării economice;
- Încurajarea protecției omului și a dezvoltării resurselor umane;
- Îmbunătățirea protecției mediului;
- Sprijinirea dezvoltării conștiinței civice democratice prin stimularea creșterii angajării și participării cetățenilor;
- Stimularea cooperării dintre ONG-urile locale și autoritățile publice;
- Acordarea de asistență grupurilor defavorizate, cum ar fi persoanele cu handicap.

3. CINE POATE SOLICITA GRANTURI

Contribuțiile pot fi acordate grupurilor și organizațiilor neguvernamentale și comunităților locale în vederea implementării de proiecte în beneficiul comunității. Fondurile nu pot fi acordate unei persoane fizice în vederea obținerii de beneficii personale.

4. CRITERII DE ELIGIBILITATE

Proiectele trebuie să fie compatibile cu obiectivele și

programele reformei economice și politice ale guvernului național.

Exemple de activități sprijinite de programul Canada Fund:

- Seminare de pregătire ce vizează întărirea capacității ONG-urilor;
- Activități menite să atragă participarea voluntarilor și să crească participarea civică în rezolvarea problemelor legate de spațiile verzi și administrarea deșeurilor;
- Educarea populației în scopul reducerii violenței și abuzului împotriva femeilor și copiilor.

Contribuțiile primite pentru proiect trebuie folosite în scopurile declarate. Proiectele aprobate trebuie să fie unice și nu este permis ca acestea să fie duplicate, variante corectate sau o formă de finanțare canadiană simultană a unor proiecte deja finanțate de către Guvernul canadian.

Studiile de fezabilitate nu sînt eligibile pentru acest program.

Contribuția canadiană nu poate depăși valoarea de 6000 dolari SUA.

Propunerile de proiect trebuie trimise către:

Daniela Topîrceanu, CFLI Officer, Canadian Embassy, Technical Cooperation Section, 36, Nicolae Iorga Street, 71118 Bucharest, Romania, tel. +40-1-307 5097, 307 5059 (on Wednesdays, from 09:00 a.m. to 05:00 p.m.), tel. +40-1-781 6212 (marți și joi - 09:00 -17:00), mobil: +40-91 812 882,

e-mail: daniela.topirceanu@dfait-maeci.gc.ca, daniela_topirceanu@hotmail.com

Centrul Național de Asistență și Informare a ONG-urilor din Moldova CONTACT cu susținerea financiară a Fundației

Soros Moldova anunță continuarea Programului Dezvoltare Comunitară în anul 2003

Scopul programului este de a contribui la dezvoltarea comunităților rurale prin implicarea cetățenilor în rezolvarea problemelor comunității.

Programul Dezvoltare Comunitară este o componentă a programelor Societate Civilă, Femei și Administrație Publică Locală a Fundației Soros Moldova, administrat de Centrul CONTACT.

În cadrul programului se anunță un **concurs de granturi mici** pentru proiecte inițiate de organizații neguvernamentale, administrația publică locală, alte instituții din comunitățile rurale (grădinițe, școli, spitale etc.).

Proiectele trebuie să fie **sprijinite de comunitate în proporție de minim 10%** (minim 2% din suma solicitată - în bani, restul - în formă liberă) din costul total. Suma maximă a granturilor acordate va fi echivalentul în lei moldovenești a 1000 de dolari SUA.

Procedura de prezentare a proiectului

Proiectele urmează să fie prezentate în trei exemplare elaborate în baza unei cereri de finanțare tipizată, tipărite (computer, mașina de dactilografiat), în limba română sau rusă.

Informația amănunțită referitoare la specificul programului (condiții, procedura de selectare, criteriile de analiză și evaluare a proiectelor etc.) se găsește în **Ghidul programului**.

Pentru consultanță, obținerea cererii-tip de finanțare și a Ghidului programului vă puteți adresa la oficiile Centrului CONTACT din:

Chișinău (str. București, 83; tel. 233946, 233947, 233948), Bălți (str. Pușkin 38, tel. 231 20157), Cahul (Piața Independenței, 1, of. 29, tel. 239 28993), Sorooca (bd. Ștefan cel Mare, 20, tel. 230 26023),

Comrat (str. Galățeană, 17; tel. 238 23516). **Data limită de prezentare a proiectelor este 11 iulie 2003, ora 17.00.**

EURASIA

Program de granturi

La momentul actual, Fundația Eurasia oferă susținere financiară pentru proiecte necomerciale, novatoare, cu o finalitate și rezultate bine definite, care se încadrează în următoarele domenii prioritare:

- dezvoltarea **antreprenariatului privat**;
- **administrație publică și politici publice**;
- **societate civilă**.

Fundația Eurasia NU acordă sprijin financiar pentru următoarele tipuri de activități: burse pentru studii, asistență umanitară, programe de asistență și reabilitare psihologică, cercetări tehnico-științifice, medicină și ramuri similare, cultură, cercetări în domeniul istoriei și ecologie.

Pentru informații suplimentare, vă puteți adresa la Reprezentanța în Moldova a Fundației Eurasia: tel./fax. (022) 24.76.03 sau e-mail: eurasia@eurasia.mldnet.com, www.eurasia.org